

**РЕЦЕНЗІЯ НА ЗБІРНИК «РЕГУЛЯТОРИ РОСТУ НА ОСНОВІ ПРИРОДНОЇ
СИРОВИНИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В РОСЛИННИЦТВІ»
(ЯВОРСЬКА В.К., ДРАГОВОЗ І.В., КРЮЧКОВА Л.О., КУРЧІЙ Б.О. ТА ІН. – К.:
ЛОГОС, (2006. – 176 С.)**

Ніколайчук В.І., Григорюк І.П., Вайда П.В.

Одним із важливих завдань рослинництва є інтенсифікація сільськогосподарського виробництва і зменшення енергетичних витрат на одиницю продукції. Вирішення цієї проблеми спонукає до пошуку шляхів збільшення продуктивності рослин при одночасному підвищенні якості продукції, що потребує розробки раціональних агротехнічних засобів вирощування сільськогосподарських культур. Одним з нових елементів технології є впровадження у виробництво регуляторів росту рослин, особливо препаратів природного походження, діючими компонентами яких є фітогормони, вітаміни, фульво-та гумінові кислоти, а також інші фізіологічно активні речовини. Такі препарати проявляють рістрегулюючу активність і водночас сприяють підвищенню стійкості рослин до стресових чинників, передусім до дії фітопатогенів.

Подібні регулятори росту, що створені на основі продуктів природного походження, уже широко використовуються у рослинництві в багатьох зарубіжних країнах. Крім підвищення продуктивності сільськогосподарських культур, застосування їх у виробництві дає змогу зменшити пестицидне навантаження на довкілля, оскільки вони мають водночас фунгістатичну активність. Це сприяє вирішенню екологічних проблем, які в Україні особливо загострилися після аварії на ЧАЕС.

Впровадження у виробництво комплексних регуляторів росту, які включали б фітогормони, елементи живлення, а також сполуки з фунгіцидною та фунгістатичною активністю і були створені на основі дешевої органічної сировини в Україні надзвичайно перспективна задача. Для цієї мети можуть бути використані відходи харчової промисловості, біогумуси тощо. Враховуючи те, що на сьогодні у світі відбувається накопичення відходів харчової та спиртододержжової промисловості у вигляді рідких та концентрованих сумішей, які поступово отруюють ґрунт, ґрунтові води і суттєво

забруднюють навколишнє середовище, проблема утилізації цих відходів шляхом виробництва на їх основі комплексних регуляторів росту є надзвичайно актуальною.

Це питання значною мірою вирішено колективом співробітників інституту фізіології рослин і генетики НАН України (Яворська В.К., Драговоз І.В., Крючкова Л.О., Курчій Б.О., Богданович А.В., Волкогон М.В., Гладун Г.П., Маковейчук Т.І., Мусіяка В.К.), роботу яких узагальнено у збірнику "Регулятори росту на основі природної сировини та їх застосування в рослинництві", що вийшов з друку минулого року. Авторами охоплено широке коло питань щодо створення та застосування препаратів регуляторів росту на основі природної сировини, в якості якої можна використати продукти термофільного метанового бродіння (ПТМБ) відходів спиртододержжового виробництва, продукти життєдіяльності каліфорнійського черв'яка, відходи мікробіологічної промисловості тощо.

Автори намітили перспективу створення композицій регуляторів росту із засобами захисту рослин, які дають можливість суттєво знизити дозу пестицидів без зменшення їх біологічної ефективності проти фітопатогенів (передусім патогенних грибів) сільськогосподарських культур. Зокрема, показана можливість створення таких композицій на основі протруйників вітавакс 200 ФФ і раксил та продуктів термофільного метанового бродіння мелясної барди, що дозволяє на 25-50% знизити дозу протруйника для насіння озимої пшениці без зменшення їхньої біологічної ефективності проти збудників кореневої гнилі. На сьогодні таким шляхом уже йде ряд вітчизняних фірм, зокрема ПКВФ «Імпторгсервіс» (Дніпропетровськ), де створено комплексний препарат борисфен, біологічна ефективність якого перевищує ефективність протруйника вітавакс 200 ФФ. Разом з протруйником ТМТД препарат містить регулятор росту ендофіт, отриманий на основі екстракту мікоризних грибів і гумінові

кислоти, які нівелюють негативний ефект протруйника на проростання насіння та ростові процеси зернових культур. АТЗТ «Високий врожай» (Київ) працює над створенням композицій на основі нового протруйника та регулятора росту емістиму С. Широке їх впровадження у виробництво сприятиме значному зниженню застосування пестицидів при вирощуванні сільськогосподарських культур і суттєво вплине на якість продукції.

Збірник містить 6 розділів, у яких поряд з теоретичними аспектами впливу фітогормонів на функціональний стан рослин подаються відомості щодо використання відходів харчової промисловості, вермикомпостів та інших компонентів для створення комплексних регуляторів росту і їх застосування в якості препаратів стимуляторів ростових процесів та з

метою підвищення стійкості рослин, зокрема проти грибкових патогенів.

Різнобічний підхід, запропонований авторами збірника, поглиблює наші уявлення про фітогормони та потенційні можливості використання органічних відходів для виготовлення препаратів регуляторів росту різної фізіологічної спрямованості. Одночасно це сприяє вирішенню екологічних проблем, пов'язаних з утилізацією промислових відходів і зниженням пестицидного навантаження на довкілля.

Книга написана змістовною мовою, ілюстрована схемами, графіками, діаграмами, чорно-білими та кольоровими фотографіями. Усі розділи містять багато важливої і нової інформації. Вона розрахована на широке коло читачів, насамперед сільськогосподарського та біологічного напрямку діяльності.

Ніколайчук В.І., д.б.н.,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор УжНУ

Григорюк І.П., д.б.н.,
член-кор. НАН України,
професор Національного аграрного університету України

Вайда П.В., к.б.н.,
доцент УжНУ